

Studiul bibliografic în teza de doctor: aspecte metodologice

The bibliographic study in the doctoral thesis: Methodological aspects

CZU 001.8:378.22

Silvia DULSCHI,
doctor, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

The purpose of the article is to support and develop the scientific creativity of researchers, to increase the quality and efficiency of the research.

The message underlines the importance of knowing and analyzing the research degree of the problem in the doctoral thesis, in order for the PhD candidate to demonstrate its own contribution to the development of the research.

Keywords: *research, citations, references, degree research, bibliography guide drafting bibliographic sources.*

REZUMAT

Scopul articolului este de a susține și a dezvolta creativitatea științifică a cercetătorilor, a spori nivelul de calitate și eficiență al cercetărilor realizate. Mesajul subliniază importanța cunoașterii și analizei gradului de cercetare a problemei în teza de doctorat, pentru ca doctorandul să demonstreze propria contribuție la dezvoltarea cercetării.

Cuvinte-cheie: *cercetare, citare, referințe bibliografice, grad de cercetare, bibliografie, ghid de redactare, surse bibliografice.*

Academia de Administrare Publică este o instituție de învățământ superior care înscrie în obiectivele sale majore creșterea standardelor de calitate în formarea pentru cercetare prin doctorat și, implicit, în cercetarea științifică doctorală. În acest context, Academia susține crearea unui climat competitiv și transparent, prin care realizările performante ale studenților la doctorat să fie puse în valoare, contribuind prin aceasta la apropierea de nivelul instituțiilor academice europene și la sporirea vizibilității Academiei. Cercetarea doctorală trebuie privită ca o componentă importantă a

activităților și a imaginii Academiei. Contribuția doctoranzilor se realizează îndeosebi prin conținutul inovativ al cercetării și prin aportul lor la îmbogățirea cunoașterii, dar și prin felul în care sunt structurate și prezentate produsele cercetării (publicațiile științifice, comunicările în cadrul unor manifestări științifice etc.). Între aceste modalități de diseminare, cel mai important produs al cercetării științifice doctorale îl reprezintă teza de doctorat.

Teza este o lucrare destinată atestării unor competențe, în primul rând, de cercetător, o lucrare substanțială, care prezintă date origi-

nale în scopul susținerii unei anumite supoziții sau ipoteze. Nucleul ei îl constituie o metodă de gândire critică și de analiză a datelor, un document în care fiecare afirmație este fie susținută de referirile (citările) din literatura de specialitate, fie argumentată de probe practice, originale.

Fiecare școală doctorală, în vederea standardizării instituționale și pe baza conlucrării cu alte școli doctorale din țară, elaborează un ghid orientativ de redactare a tezei de doctorat pe domenii de specializare, precizând elemente precum: structura formală a tezei, numărul minim de pagini, trimiterele la referințe bibliografice, cerințe formale de tehnoredactare etc. Ghidul de redactare a tezei de doctorat face parte integrantă din regulamentul propriu al școlii doctorale privind organizarea și desfășurarea studiilor superioare de doctorat.

În contextul elaborării ghidului de redactare a tezelor de doctorat în cadrul Școlii doctorale în științe administrative, ne-am propus să oferim doctoranzilor noștri unele recomandări metodologice simple privind principiile generale de prezentare a stadiului actual al cunoașterii (problemei) cercetate în lucrare. Aceste recomandări vin în sprijinul realizării unei lucrări care să-l reprezinte pe autor, dar care să fie, în același timp, reprezentativ pentru instituția în care acesta s-a format ca doctor în științe și cercetător.

Stadiul actual al cercetării poate fi prezentat sub formă de capitol sau în cadrul unui capitol distinct și/sau în cadrul fiecărui capitol. Prezentarea trebuie să se refere la toate studiile relevante pentru problema studiată. Pentru identificarea referințelor relevante se recomandă utilizarea bazelor de date internaționale, cum ar fi Thomson Reuters Web of Science (ISI Web of Knowledge), JStor, ProQuest, Science Direct etc. Rolul capitolului/subcapitolului consacrat gradului de cercetare a problemei este de a încadra tema tezei în stadiul actual al cunoașterii și de a permite să se evalueze contribuția asociată tezei. Nu este vorba despre un istoric al domeniului. Se pleacă de la tema tezei și se precizează aspectele

pe care le implică dezvoltarea acesteia. Fiecare aspect este asimilat unei axe a cunoașterii, pe care au lucrat sau ar fi trebuit să lucreze și alți cercetători. Trebuie să precizăm clar ce reținem din rezultatele acestora pentru a sublinia rezultatele relevante, metodele folosite și a motiva demersul nostru. Doar în felul acesta rezultă contribuția noastră, adică valoarea adăugată prin teză. O teză fără analiza gradului de cercetare ridică semne de întrebare. Cercetarea nu este credibilă.

Stadiul actual al cercetării reprezintă o sinteză a literaturii de specialitate din domeniul temei studiate. Autorul trebuie să realizeze o prezentare critică a rezultatelor studiilor din literatura științifică privind subiectul tezei de doctorat și să expună principalele puncte de vedere/abordări/teorii ale unor autori consacrați sau lucrări consacrate în domeniul cercetat. Doctorandul trebuie să dovedească că stăpânește temeinic literatura științifică privind tema sa de doctorat. Se recomandă excluderea din lista de referințe a articolelor din publicațiile neacademice, cum ar fi ziarele și revistele de popularizare. Sunt credibile numai articolele indexate în baze de date; articolele din reviste neindexate și cărțile din editurile locale sunt catalogate ca discutabile. În general, publicațiile neindexate de pe internet nu sunt admise, întrucât nu au fost validate oficial. Totodată, vedem că ele sunt admise de CNAA sub forma: site, autor, titlu, data consultării site-ului. Ar trebui să cităm numai lucrări pe care le-am consultat personal și pe care avem de ce să le cităm. Indicarea bibliografiei se face respectând standardele internaționale specifice scrierii cărților din domeniu. De regulă, lucrările se bazează în ordine alfabetică sau în ordinea citării.

Literatura de specialitate trebuie rezumată cu propriile cuvinte, cu evidențierea corectă și clară a concluziilor și afirmațiilor autorului citat. Dacă un autor citează un alt autor, iar doctorandul dorește să utilizeze acest citat, atunci trebuie să analizeze sursa inițială pentru a cita articolul original. Dacă nu poate analiza sursa originală a citatului (de exemplu, pentru că aceasta a fost scrisă în alta limbă), doctoran-

dul va indica în teză citarea intermediară a articolului. În acest caz, trebuie să se facă referire atât la articolul original, cât și la articolul în care acest citat apare. Schema generală a secțiunilor pentru trecerea în revistă a literaturii de specialitate trebuie să cuprindă:

- introducerea în tematica acoperită în literatura de specialitate;
- fundamentele teoretice ale tematicii din literatura de specialitate;
- examinarea cercetărilor precedente care sunt relevante pentru fiecare dintre aspectele proiectului de cercetare doctorală;
- necesitatea unei cercetări suplimentare, în care aspecte ale problematicii cercetării literatură de specialitate este deficitară;
- identificarea literaturii de specialitate care va fi dezvoltată prin teza de doctorat.

Rațiunea de a fi a unei teze de doctorat este aportul de originalitate față de ceea ce s-a descoperit și apare deja în literatura științifică de specialitate. De aceea, stadiul actual al cunoașterii constituie argumentul principal în construcția tezei pentru demonstrarea originalității cercetării doctorale. Totalitatea surselor bibliografice, utilizate în cadrul cercetării, se structurează în trei categorii: primare, secundare și terțiare.

Sursele primare sunt cele în care informațiile au fost publicate pentru prima dată (rapoarte științifice ale ministerelor sau ale unor entități, date statistice, documente guvernamentale etc.). Sursele secundare sunt cele care oferă informații din sursele primare (ziare, reviste, manuale, monografii, tratate științifice). Sursele terțiare sunt destinate identificării surselor primare și secundare sau familiarizării cu conținutul succint al acestora (indicii bibliografici, sintezele de referate, enciclopediile și dicționarele). Documentarea bibliografică începe cu consultarea surselor terțiare, ulterior se trece la cele secundare și se finalizează cu cele primare. Pentru ca documentarea bibliografică să se transforme într-un proces eficient de sistematizare a cunoștințelor existente în domeniu, se propune următoarea succesiune a acțiunilor de cercetare:

- identificarea celor mai importante lucrări

de referință la tema tezei;

- studierea lucrărilor selectate;
- evaluarea critica a bibliografiei selectate.

Informațiile cele mai recente privind stadiul cunoașterii în domeniul temei tezei pot fi găsite în revistele științifice de specialitate. Surse importante de documentare sunt și bazele de date, una dintre ele, accesibilă la AAP, fiind EBSCO PUBLISHING, care cuprinde 8000 de reviste economice, inclusiv Harvard Business Review, California Management Review, Administrative Science Quarterly, Academy of Management Journal, Academy of Management Review, Journal of Management Studies, Journal of Marketing Management, Journal of Marketing Research, Journal of International Marketing etc.

Bibliografia selectată din totalitatea surselor fiind foarte variată, devine necesară alegerea surselor celor mai utile pentru investigația efectuată. Ca urmare, de la faza de căutare a surselor bibliografice se trece la cea de analiză critică a surselor selectate. Conținutul fiecărei surse bibliografice se cere a fi fixat sub forma unei adnotări bibliografice care, în câteva fraze, va reflecta esența lui. Adnotarea ajută la formarea unei viziuni generale asupra sursei selectate, regruparea materialului în ordine logică și găsirea rapidă a informației necesare. Ulterior, se trece la rezumarea documentară a celor mai semnificative surse în domeniul temei tezei. Rezumatul reprezintă o versiune condensată, dar exactă a textului studiat. El permite păstrarea ordinii expunerii ideilor, cu reformularea lor prin cuvinte proprii. Excepție fac cuvintele-cheie și formulările cele mai importante, care nu ar fi cazul să fie înlocuite cu sinonime mai puțin semnificative.

Una dintre calitățile esențiale ale cercetătorului este capacitatea sa de a aprecia calitatea surselor selectate. Valoarea surselor selectate trebuie apreciată în funcție de obiectivele cercetării efectuate și de a răspunde la întrebările: în ce măsură sursa bibliografică corespunde temei tezei, pe cât de recentă și reprezentativă este, sursa bibliografică confirmă sau infirmă propria ipoteză de cercetare. La fel de important este și aspectul cantitativ

al surselor bibliografice analizate. Este, practic, imposibilă analiza tuturor publicațiilor existente la tematica tezei, deoarece, în acest caz, va deveni deficitar timpul destinat elaborării sintezei bibliografice și cercetării propriu-zise. Totodată, este foarte important ca documentarea bibliografică să cuprindă lucrările de referință din domeniul studiat.

Documentarea bibliografică finalizează cu elaborarea sintezei bibliografice, care cuprinde următoarele momente:

a) determinarea contribuțiilor teoretice ale celor mai de vază cercetători în domeniu;

b) aprecierea părților forte și slabe ale investigațiilor efectuate și identificarea problemelor care urmează a fi cercetate și a ideilor care urmează a fi dezvoltate;

c) demarcarea deosebirii dintre cercetările deja efectuate și cele ce urmează a fi efectuate de către doctorand.

În practica mondială de cercetare, sinteza bibliografică se prezintă sub forma primului capitol al tezei de doctorat. Ea permite identificarea problemei de cercetare și lansarea ipotezei de lucru.

BIBLIOGRAFIE

1. S. D. Boboacă. Studiul bibliographic. Scopul și obiectivele cercetării, 2009.
2. Recomandări pentru întocmirea lucrării de finalizare a studiilor. Disponibil: http://fmvb.ro/social/wp-content/uploads/2012/12/Recomand_intocmirea_lucrarii_de_diplom_2013.pdf
3. Ghid de elaborare a tezei de doctorat. Disponibil: http://doctorat.ase.ro/Media/Default/Documente/Ghid_teza_doctorat.pdf
4. Ghid de redactare și prezentare a tezei de doctorat. Disponibil: http://www.umfiasi.ro/ScoalaDoctorala/Documents/Anexa_1_ghid_teza_doctorat.pdf
5. Ghid pentru redactarea tezei de doctorat. Disponibil: http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/Scoli_doctorale/Ghid_redactare_teza-de-doctorat.pdf
6. Ghid de redactare a tezei de doctorat. Disponibil: http://www.uat.ro/fileadmin/user_upload/pdf/Teze_de_doctorat/Ghid_redactare_a_tezei_de_doctorat_13.pdf
7. Reguli privind structura și redactarea tezei de doctorat. Disponibil: http://www.utm.ro/wp-content/uploads/2013/05/reguli_privind_redactarea_tezei_de_doctorat_domeniul_drept.pdf
8. Ghid metodologic pentru elaborarea lucrărilor de licență și disertație. Disponibil: <http://www.ftcub.ro/documente/GHID-METODOLOGIC-INTOCMIRE-LICENTA-DISERTATIE.pdf>

Prezentat: 30 mai 2017.

E-mail: silvia_moldovan@mail.ru